

တၢ်သံကွၢ်လၢအဘၣ်တၢ်သံကွၢ်ညီန့ၢ်အီၤတဖၣ်

တၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါဘၣ်ပးတၢ်ထၢဖျိၣ်တၢ်ဘၣ်ပးဒီးပုၤတၢ်အဂ့ၢ်အကျိၤ

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢပုၤတၢ်ကလုာ်ဒီးကလုာ်ဒုၣ်တၢ်ဆဲးတၢ်လၢလုၢ်လၢနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒွၢ်ဒီးလီၤလၢအလံာ်တၢ်ကီၢ်ဒိအံၤဘၣ်တၢ်ပာ်အီၤဒ်အမ့ၢ်တၢ်ဘၣ်ပးဒီးပုၤတၢ်အဂ့ၢ်အကျိၤဘၣ်ထွဲဒီးကိၣ်ဖိန့ၢ်လီၤ. တၢ်သံကွၢ်လၢအဘၣ်တၢ်သံကွၢ်ညီန့ၢ်တဖၣ်အံၤန့ၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်ဘၣ်မနုၤအယိမဲၣ်နံၣ်စိထၣ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဝဲၤကျိၤ(MDE)ထၢဖျိၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်အံၤလဲၣ်,မ့ၢ်န့ၢ်လိာ်လၢနကတၢ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဒါ,ပကစူးကါအီၤဒ်လဲၣ်,ဒီးမတၢ်အဂၤတဖၣ်ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်ကန့ၢ်လီၤကွၢ်အီၤလဲၣ်န့ၢ်လီၤ.

ဘၣ်မနုၤအယိတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအံၤဘၣ်တၢ်ထၢဖျိၣ်အီၤလဲၣ်.

ဖဲ ၂၀၁၇န့ၢ်,မဲၣ်နံၣ်စိထၣ်ကီၢ်ဖဲပုၤဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီကရၢလိာ်ဘၣ်ဝဲလၢကီၢ်ရှုၣ်ဒီးခၢၣ်ထၢဖျိၣ်တဖၣ်ကထၢဖျိၣ်ကိၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂ့ၢ်အကျိၤလၢစၢၤသ့ၣ်ဂၤကလုာ်အကျိၤဂၤကလုာ်ဒီးကလုာ်ဒုၣ်အကလုာ်ကလုာ်လၢအဘၣ်တၢ်ပာ်လီၤအီၤလၢကီၢ်အမဲၣ်ရကၤတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဝဲၤကျိၤလၢကရူၢ်လီၤလီၤဆီဆိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ.လၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအဂၤအဂၤတဖၣ်အဂီၢ်,ဒီးသန့ၤဖဲ [Minnesota Statutes 2017, 120B.35, subdivision 3](https://www.revisor.mn.gov/statutes/?id=120B.35)န့ၢ်လီၤ. (<https://www.revisor.mn.gov/statutes/?id=120B.35>)

တၢ်ပညိၣ်လၢတၢ်ထၢဖျိၣ်အါထီၣ်တၢ်လီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်အဂ့ၢ်လီၤတံၢ်လီၤဆဲး မ့တမ့ၢ် ကလုာ်ဒုၣ်အထူအထံးအတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤန့ၢ်မ့ၢ်ဒ်ဒီးဒီးကသ့ၣ်ညါန့ၢ်ပာ်ဂ့ၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ဒီးပာ်ဖျါထီၣ်ကိၣ်ဖိခဲလၢကလၢမဲၣ်နံၣ်စိထၣ်အပူၤ,အတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အတၢ်လိာ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ.ကရူၢ်လၢအနီၣ်ဂံၢ်အါကတၢ်လၢအဘၣ်တၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်အီၤလီၤတံၢ်လီၤဆဲးတဖၣ်န့ၢ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါပာ်နီၣ်အီၤလၢမဲၣ်နံၣ်စိထၣ်ကီၢ်ရှုၣ်ပုၤသ့ၣ်ညါကလုာ်တကလုာ်အတၢ်ဆဲးတၢ်လၢလုၢ်လၢနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒွၢ်ဒီးတဖၣ်ဒီးသန့ၤအသးလၢကီၢ်အမဲၣ်ရကၤတၢ်ထၢဖျိၣ်ကိၣ်ဖိန့ၢ်ဂံၢ်ပဒိၣ်ဝဲၤကျိၤတၢ်နီၤဖးတၢ်ကလုာ်အဆၢ, [U.S Census Bureau's classification/coding system](https://www.census.gov/topic/population/race/about.html) န့ၢ်လီၤ. (<https://www.census.gov/topic/population/race/about.html>).

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢကဘၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်လၢနီၣ်ဂံၢ်အါကတၢ်အကရူၢ်အခၢၣ်စးန့ၢ်ယဲဝဲလၢအမဲၣ်ရကၤပုၤတၢ်အတၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါပုၤကလုာ်အတၢ်ထီၣ်တၢ်ပာ်သးလၢတန့ၢ်မ့တမ့ၢ်ယဲၣ်န့ၢ်တၢ်ထၢဖျိၣ်မံၤစရိလၢအအိၣ်ညီန့ၢ်န့ၢ်လီၤ.လၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအဂၤအဂၤတဖၣ်အဂီၢ်,ဒီးသန့ၤဖဲ [အမဲၣ်ရကၤပုၤတၢ်အတၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါပုၤကလုာ်အတၢ်ထီၣ်တၢ်ပာ်သး\(American Community Survey\)](#) page န့ၢ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအံၤတၢ်ကထၢဖျိၣ်အီၤဆဲးယံာ်လဲၣ်.

ကိၣ်န့ၢ် ၂၀၁၈-၂၀၁၉ - တၢ်လီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်လၢအလီၤတံၢ်လီၤဆဲးအါဒိၣ်တဖၣ် မ့တမ့ၢ် ကလုာ်ဒုၣ်အတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအဘၣ်တၢ်ထၢဖျိၣ်အဆိကတၢ်တဖၣ်ကဘၣ်တၢ်စူးကါအီၤတုၤလီၤတီၤလီၤလၢကီၢ်ရှုၣ်ယံာ်ဘၣ်လၢအမၤသကိးတၢ်န့ၢ်လီၤ. ဖဲစိအခဲၣ်ဒ်မံၣ်အပူၤတၢ်ဝဲ,မဲၣ်နံၣ်ထၢန့ၢ်ခဲၣ်ပဒိၣ်ကိၣ်တဖၣ်,ကိၣ်တၢ်မၤလိတၢ်စုသ့ၣ်ဘၣ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ပုၤတၢ်ဝဲ,စူးပိလ်ပဒိၣ်ကိၣ်တဖၣ်,ဒီးဝါသံန့ၢ်တၢ်ပဒိၣ်ကိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ. ကီၢ်ရှုၣ်လၢအမၤသကိးတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤတၢ်မုၢ်လၢအိၣ်ဝဲလၢကဆၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤထၢဖျိၣ်အလံာ်တၢ်ကီၢ်ဒိဆူဟံၣ်ဖဲကိၣ်န့ၢ် ၂၀၁၈- ၂၀၁၉အသ့ၣ်လုၢ်လီၤ / တၢ်ဂီၢ်ကတီၢ်လၢတၢ်ဒုးစဲဘူးတပူၤယီၤပုၤဒီးတၢ်ဆဲးလီၤမံၤအလံာ်တၢ်ကီၢ်ဒိလၢကီၢ်န့ၢ် ၂၀၁၈-၂၀၁၉အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ. ကီၢ်ရှုၣ်ယံာ်ဘၣ်လၢအမၤသကိးတၢ်မ့တမ့ၢ်ခၢၣ်ထၢဖျိၣ်န့ၢ်ကဟံၣ်ဖဲဖျါထီၣ်က့ၤကိၣ်ဖိအတၢ်လီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်လၢအလီၤတံၢ်လီၤဆဲးမ့တမ့ၢ်ကလုာ်ဒုၣ်အထူအထံးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်ဆူမဲၣ်နံၣ်စိထၣ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ် ကူၣ်သ့ဝဲၤကျိၤ (MDE) အအိၣ်ဖဲကိၣ်န့ၢ် ၂၀၁၈- ၂၀၁၉အတီၢ်ပူၤန့ၢ်လီၤ.

တၢ်မၤလိလၢအိးန့ၢ်ဘၣ်ဝဲလၢကီၢ်ရၢၣ်ယၢ်ဘၣ်အတၢ်မၤသကိးတၢ်အဖီခိၣ်န့ၣ်, ကီၢ်ရၢၣ်အဂၤတဖၣ်ဒီးခၢၣ်ထၢၣ်တဖၣ်တၢ်မုၢ်လၢအိၣ်လၢကဆၢတၢ်ဝဲတၢ်ကျိၤထၢဖျိၣ်အလံာ်ကီၢ်ဒိလၢအမၤလဲၤထီၣ်ထုးထီၣ်န့ၣ်ဆူဟံၣ်ဖဲက့ၢ်န့ၣ် ၂၀၁၈- ၂၀၁၉,သ့ၣ်လၢလီၤ/တၢ်ဝဲတၢ်တၢ်ယုၣ်ဒီးက့ၢ်တၢ်ဆဲးလီၤမံၤအလံာ်တၢ်ကီၢ်ဒိလၢ က့ၢ်န့ၣ် ၂၀၁၈- ၂၀၁၉အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

က့ၢ်န့ၣ် ၂၀၁၉- ၂၀၂၀--ကီၢ်ရၢၣ်ခဲလၢကတၢ်ဖျါဒုးသ့ၣ်ညါက့ၢ်ဖိအတၢ်လီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်လၢအဟံၣ်ဖျါတၢ်ဝဲတၢ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးမ့ၢ်တမ့ၢ်ကလုာ်ဒုၣ်အထူအထံးအဝဲၣ်အကျိၤဆူဝဲၤကျိၤ ဖဲက့ၢ်န့ၣ် ၂၀၁၉- ၂၀၂၀ အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဝဲတၢ်ကျိၤအံၤကဘၣ်တၢ်ကွၢ်ကဒါက့ၢ်အိၣ်ဒီးမၤဝဲထီၣ်က့ၢ်အိၣ်လၢကလုာ်ထီၣ်ခ့ၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်အဂီၢ်ယၢ်န့ၣ်တဘျီစးထီၣ်မုၢ်န့ၣ်မုၢ်သီဖဲကီၢ်ရၢၣ်ဝဲဒးထီၣ်စူးကါအိၣ်လၢယုၣ်ဒီးကီၢ်ရၢၣ်အဆိကတၢ်ယၢ်ဘၣ်, စးထီၣ်ဖဲက့ၢ်န့ၣ် ၂၀၂၄-၂၀၂၅ န့ၣ်လီၤ.

မ့ၢ်ဟံၣ်ဖိယီဖိတဒုၣ်စ့ၣ်စ့ၣ်ကဘၣ်တၢ်သံကွၢ်အိၣ်လၢကစံးဆၢတၢ်သံကွၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်နီၤ.

မ့ၢ်-လၢက့ၢ်န့ၣ် ၂၀၁၈- ၂၀၁၉ အဂီၢ်, ဟံၣ်ဖိယီဖိတဒုၣ်စ့ၣ်စ့ၣ်လၢအမ့ၢ်က့ၢ်ဖိတဂၤလၢအထီၣ်တီၤဆံးတုၤလၢ၁၂တီၤဖဲက့ၢ်လၢကီၢ်ရၢၣ်လၢအမၤသကိးတၢ်တဖၣ်န့ၣ်တၢ်ကသံကွၢ်အိၣ်လၢကစံးဆၢတၢ်သံကွၢ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ.မိၢ်ပၢ်တဂၤလၢအိၣ်လၢကီၢ်ရၢၣ်အပူၤန့ၣ်န့ၣ်လၢအကဟံၣ်န့ၣ်တၢ်ကမၤအမၤပျဲလံာ်တၢ်ကီၢ်ဒိလၢအဘၣ်တၢ်ကွၢ်ကဒါက့ၢ်အိၣ်,မ့ၢ်ဒိးသိးလၢဝဲၤကျိၤကဆဲးဟံၣ်ဖျိၣ်တၢ်ဟ့ၣ်က့ၢ်ဟ့ၣ်ဖးလၢကမ့ၢ်အိၣ်ဆူလံာ်တၢ်ကီၢ်ဒိလၢအပူၤတပူၤယီၤန့ၣ်လီၤ.

လၢက့ၢ်န့ၣ် ၂၀၁၈- ၂၀၁၉အဂီၢ်,မဲၣ်န့ၣ်စိထံၣ်ကီၢ်ရၢၣ်ကိးဘၣ်ဒဲးကသံကွၢ်ဟံၣ်ဖိယီဖိကိးဂၤဒဲးလၢကမၤပျဲတၢ်ထၢဖျိၣ်အလံာ်တၢ်ကီၢ်ဒိလၢပျဲကရူၢ်လၢအဟံၣ်ဖျါတၢ်ဝဲတၢ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဟံၣ်ဖိယီတဖၣ်မ့ၢ်တမၤပျဲလံာ်တၢ်ကီၢ်ဒိလၢအံၤန့ၣ်လဲၣ်

က့ၢ်တဖၣ်လိၣ်လၢကဟံၣ်ဖျါထီၣ်စၢၤသ့ၣ်ဒီးကလုာ်ဒုၣ်တၢ်ဝဲတၢ်ကျိၤဆူကီၢ်ဖဲဒဲးကီၢ်စၢၤဖျိၣ်(ကီၢ်အမဲရကၤ)တၢ်က့ၢ်ဘၣ်က့ၢ်သ့ဝဲၤကျိၤန့ၣ်လီၤ.တလိၣ်လကနကဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ဝဲတၢ်ကျိၤအံၤလၢနနီၢ်ကစၢ်ဒဲးဘၣ်ဘၣ်ဆၢန့ၣ်မ့ၢ်တဟ့ၣ်ထီၣ်ဘၣ်န့ၣ်,ဖဲဒရၢၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီလိၣ်ဘၣ်လၢက့ၢ်ကယုထၢတၢ်လၢနနီၢ်န့ၣ်လီၤ.ဟံၣ်ဖိယီဖိတဖၣ်မ့ၢ်တမၤပျဲလံာ်တၢ်ကီၢ်ဒိလၢအံၤန့ၣ်နီၢ်ကီၢ်ရၢၣ်တဖၣ်လိၣ်လၢကဆၢတၢ်ဖဲဒရၢၣ်စၢၤသ့ၣ်/ကလုာ်ဒုၣ်တၢ်သံကွၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢအအိၣ်ဒီးလံာ်မဲၣ်ဖျါၣ်အသ့န့ၣ်ဒီးသန့ၤသးလၢတၢ်ဝဲတၢ်ကျိၤအဂၤကတၢ်လၢအအိၣ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်ဒီးဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ဝဲတၢ်ကျိၤဆူမဲၣ်န့ၣ်စိထံၣ်တၢ်က့ၢ်ဘၣ်က့ၢ်သ့ဝဲၤကျိၤ(MDE)န့ၣ်လီၤ.

လံာ်တၢ်ကီၢ်ဒိလၢအတၢ်နီၤဖးလၢတၢ်တယုထၢအိၣ်သ့န့ၣ်တလိၣ်လၢတၢ်ထၢဖျိၣ်အိၣ်လၢနနီၢ်ဘၣ်ဒီးကီၢ်ရၢၣ်န့ၣ်လိၣ်လၢကဆၢတၢ်တၢ်လီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်လၢအဘၣ်တၢ်ဟံၣ်ဖျါအိၣ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးဒိၣ်/ကလုာ်ဒုၣ်စၢၤသ့ၣ်ပနီၢ်န့ၣ်လီၤ.နမ့ၢ်တဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ဝဲတၢ်ကျိၤအံၤဘၣ်န့ၣ်,က့ၢ်ဒီးMDEတသ့ၣ်ညါဘၣ်ဘၣ်ယးဒီးက့ၢ်ဖိအကရူၢ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးဘၣ်ဒီးတမ့ၢ်လၢကဒုးသ့ၣ်ညါဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဒီးဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်မၤစၢၤလၢတၢ်က့ၢ်ဘၣ်က့ၢ်သ့လၢအလိၣ်လၢက့ၢ်ဖိအကရူၢ်လီၤဆီဆိတဖၣ်အံၤအဂီၢ်န့ၣ်ဘၣ်လီၤ.

တၢ်သံကွၢ်လၢအိၣ်ဒီးလံာ်မဲၣ်ဖျါၣ်အသ့တဖၣ်

တၢ်သံကွၢ်လၢအိၣ်ဒီးလံာ်မဲၣ်ဖျါၣ်အသ့တဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဖဲဒရၢၣ်တၢ်သံကွၢ်တဖၣ်ဘၣ်ယးဒီးစၢၤသ့ၣ်/ကလုာ်ဒုၣ်န့ၣ်လီၤ.ပပတြၢၤဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ထီၣ်ဒုးသ့ၣ်ညါပျဲလၢစၢၤသ့ၣ်ဒီးကလုာ်ဒုၣ်မ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ရူလိာ်မုၢ်လိာ်ဒီးတၢ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်အဒိပညိန့ၣ်လဲလိာ်လီၤဆီလိာ်သးန့ၣ်လီၤ.ပလူပိာ်ထွဲဖဲဒရၢၣ်အတၢ်န့ၣ်ကျဲလၢတၢ်ဟံၣ်ပနီၢ်တခါစ့ၣ်စ့ၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

ဖဲဒရၢၣ်စၢၤသ့ၣ်/ကလုာ်ဒုၣ်ဖဲကလုာ်စၢၤပနီၢ်အိၣ်ဖျါဖဲတၢ်သံကွၢ်(မ့ၢ်/တမ့ၢ်)လၢအအိၣ်လၢလံာ်တၢ်ကီၢ်ဒိလၢအိၣ်ဒီးဟံၣ်ယုၣ်ဒီးကလုာ်ဒုၣ်လၢအဖီခိၣ်ကတၢ်ယုၣ်စ့ၣ်ကိးဒီးတၢ်သံကွၢ်၁-၆န့ၣ်လီၤ.ဖဲဒရၢၣ်တၢ်ထၢဖျိၣ်တၢ်ဝဲတၢ်ကျိၤလၢစၢၤသ့ၣ်/ကလုာ်ဒုၣ်အတၢ်ဝဲတၢ်ကျိၤတၢ်ကစီၣ်န့ၣ်လိၣ်ဝဲတၢ်နီၤဖးလီၤတၢ်သံကွၢ်ဒံပတီၤန့ၣ်လီၤ.တၢ်သံကွၢ်အဖီခိၣ်ကတၢ်န့ၣ်သံကွၢ်ဝဲလၢက့ၢ်ဖိန့ၣ်မ့ၢ်ပျဲဟံးစပဲနဲး/လထံနီၣ်နီၤန့ၣ်လီၤ.ဖဲဒရၢၣ်ထံကီၢ်ပဒိၣ်ဆိကမိၣ်နီၤဖးဝဲလၢဟံးစပဲနဲး/လထံနီၣ်နီၤကမ့ၢ်ကလုာ်ဒုၣ်တကလုာ်န့ၣ်လီၤ.တၢ်သံကွၢ်(၁,၂,၃,၄,၅,ဒီး၆)လၢအအိၣ်လီၤတံာ်န့ၣ်လိၣ်ဝဲလၢတၢ်ကယုထၢအိၣ်အစ့ၤကတၢ်တခါလၢတၢ်ဟံၣ်ဖျါလၢအဖီလံာ်န့ၣ်လီၤ.အမဲရကၤအဒုးယါ,အ့ၣ်ရၢၣ်,ပျဲသ့ဖဲဖဲမ့ၢ်အဖရဲကၤ,အမဲရကၤ,ပျဲထူလံာ်ဖိဟၢဝါယၢ်/ဖဲဖဲပျဲကီၢ်ဖိ, မ့ၢ်တမ့ၢ် ပျဲဝါဖဲဖဲန့ၣ်လီၤ. ထံကီၢ်ပဒိၣ်ဆိကမိၣ်နီၤဖးဝဲလၢပျဲကရူၢ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်ကလုာ်ဒုၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဟံၣ်ဖိယီဖိတဖၣ်တမ့ၢ်လၢအကတၢ်ဘၣ်ယုထၢတၢ်အပတီၤအကလုာ်တဖၣ်အံၤအကျါတခါဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်တယုထၢဘၣ်န့ၣ်, ဒိထံ ကီၢ်ပဒိၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီအိၣ်ဝဲအသးကီၢ်ရၣ်တဖၣ်လိၣ်ဝဲလၢကဟံၣ်ဖိဒီး ဒုးသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျါအံၤလၢပုၤကိၣ်ဖိအဂီၢ်ဒီးသန့ၤအသးလၢတၢ်ဂ့ၢ် တၢ်ကျါအဝဲလၢအအိၣ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးအိၣ်ဝဲလၢကီၢ်ရၣ်တဘျီတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျါလၢအလိၣ်တဖၣ်လၢကိၣ် ဖိခဲလၢကီၢ်ဒီးဖိစူးကါတၢ်ဖဲတၢ်မၤအကျါအကျဲဒီးတၢ်ရဲၣ်လီၤလၢအဖိလၢအံၤအသးန့ၣ်လီၤ.

က. မိၢ်ပၢ် မ့တမ့ၢ် ပုၤကွၢ်ထွဲတၢ်အလံာ်အုၣ်အသးတၢ်ကွဲးနီၣ်လၢအဖိးသဲစး

ခ. ကိၣ်ဖိအနီၣ်ကစၢ်ဒုၣ်ဝဲအလံာ်အုၣ်အသးတၢ်ကွဲးနီၣ်လၢအဖိးသဲစးအိၣ်ဒီးန့ၣ်လၢအကြးဝဲဘၣ်ဝဲ, ဖဲမိၢ်ပၢ်မ့တမ့ၢ်ပုၤကွၢ်ထွဲတၢ်ဖိ အလံာ်အုၣ်အသးတၢ်ကွဲးနီၣ်လၢအဖိးသဲစးန့ၣ်တမ့ၢ်တၢ်လၢနယုထၢအံၤသ့န့ၣ်ဘၣ်.

ဂ. မိၢ်ပၢ်, ပုၤကွၢ်ထွဲတၢ်ဖိ မ့တမ့ၢ် ကိၣ်ဖိအလံာ်အုၣ်အသးတၢ်ကွဲးနီၣ်လၢအဖိးသဲစးတဖၣ်အကျါအကျဲမ့ၢ်ကဲထီၣ်တသ့ဘၣ်န့ၣ်ကိၣ်ခိၣ် မ့တမ့ၢ် ပုၤလၢကိၣ်ခိၣ်ဟံၣ်လီၤဝဲတဂၤသးကျဲၤဆၢတံာ်ဝဲလၢအမ့ၢ်မတၤလဲၣ်န့ၣ်ဝဲသ့ဒီးဖိတၢ်ကွၢ်လၢမဲာ်ခဲဒီးကီၢ်ရၣ်အတၢ်န့ၣ်ကျဲလၢအဘၣ် တၢ်မၤဂ့ၢ်ထီၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်သံကွၢ်လၢတၢ်ယုထၢအံၤသ့တယုထၢအံၤသ့သ့ၣ်တဖၣ်

တၢ်သံကွၢ်လၢအဘၣ်တၢ်ဟံၣ်ပနီၣ်လၢတၢ်ယုထၢအံၤသ့တယုထၢသ့သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်သံကွၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျါလၢတၢ်လီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်/တလုာ်ဒုၣ်လၢအ လီၤတံာ်လီၤဆဲးဒိၣ်တက့ၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ထၢဖျိၣ်အံၤဒိၣ်ဝဲတမ့ၢ်ဖဲဒရၢၣ်အတၢ်လိၣ်ဘၣ်ဘၣ်. ကီၢ်ရၣ်တဖၣ်တလုာ်လၢအကဆၢတံာ်တၢ်လၢတၢ် ဂ့ၢ်တၢ်ကျါလီၤတံာ်လီၤဆဲးလၢလၢပုၤပုၤအါဒိၣ်ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်လီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်/တလုာ်ဒုၣ်စၢၤသ့ၣ်ပနီၣ်န့ၣ်ဘၣ်. တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျါအံၤဘၣ်တၢ်ထၢဖျိၣ် အံၤမ့ၢ်လၢတၢ်လီၤတံာ်လီၤဆဲးလၢလၢပုၤပုၤဟံၣ်ယုၣ်လၢမဲာ်န့ၣ်စိထၣ်သဲစးတၢ်သိၣ်တၢ်သီ ၂၀၁၅-၂၀၁၆, တၢ်နီၤဖးၣ်ဒိၣ်အဘၣ်တၢ်တၢ်ပီၣ်တၢ်ပီ လၢအဖိခိၣ်(ဘၣ်မန့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျါတဖၣ်အံၤန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ထၢဖျိၣ်အံၤလဲၣ်)အတၢ်နီၤဖးအပူၤန့ၣ်လီၤ.

- အန့ၢ်ရၣ်န့ၢ်တံၢ်/အိၣ်ကံၢ်ဘျီ, ခဲၣ်ရကံၢ်, ဒခိၣ်ထၣ်/လခိၣ်ထၣ်, အမဲရကၤအဒုၣ်ဒယါအစၢ်အသ့ၣ်ပုၤမၤသကိးတၢ်အဂၤတဖၣ်,
- အရၣ်အဒုၣ်ဒယါ, ပုၤကီၢ်ပယီၤဖိ, တရူးဖိ, ဖဲလဲးဖဲနီၣ်, မိနဲ, ပုၤကညီ, ကိရံယၤ, ဘံၤယဲနဲမိမိ, ပုၤအရၣ်အဂၤ,
- အဖဲရကၤအမဲရကၤ, အံၤသံၣ်အိၣ်ပံၤ-အိၣ်ရမိၣ်, အံၤသံၣ်အိၣ်ပံၤ-အဂၤ, လၢဘုရယၤ, နၢၤကံၢ်ရယၤ, စိမၤလဲၣ်, ပုၤသ့ဖဲအဂၤ
- ကိၣ်လၢဘံၤယၤ, အံၤခွၢ်ဒိရံယၤ, ခွါထံၣ်မလဲနဲ, မဲကစံးခါနဲ, ပုၤတံာ်ရဲၣ်ခါနဲ, စၢၤလၢဗီဒိၣ်ရၢ, စပဲနဲယၤ/စပဲနဲ/စပဲနဲအမဲရကၤ, ဟံးစပဲနဲ/ လထံနီၣ်အဂၤတဖၣ်

တၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါဟံၣ်ဖိထီၣ်

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျါလၢတၢ်သံကွၢ်အဒိၣ်ထံးတဖျါဒီးတၢ်သံကွၢ် ၂-၆တဖၣ်န့ၣ်တဘျီထွဲဒီးကီၢ်ရၣ်တၢ်ဟ့ၣ်မၤစၢၤကျိၣ်စ့ဘၣ်. ဟံၣ်ဖိယီဖိတဖၣ်မ့ၢ်ယု ထၢဝဲဟံးစပဲနဲမ့တမ့ၢ်လထံနီၣ်န့ၣ်, ကိၣ်ဖိန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဟံၣ်ဖိအံၤအမ့ၢ်ဟံးစပဲနဲမ့တမ့ၢ်လထံနီၣ်န့ၣ်အဝဲဒရၢၣ်အတီၤပတီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဒိကိၣ်ဖိတဂၤမ့ၢ် ဘၣ်တၢ်ဟံၣ်ဖိအံၤအမ့ၢ်ပုၤဟံးစပဲနဲမ့တမ့ၢ်လထံနီၣ်ဒီးပုၤဝါဖိးဖိန့ၣ်, အဝဲသ့ၣ်ကဘၣ်တၢ်ဟံၣ်ဖိထီၣ်အဝဲသ့ၣ်ဒိပုၤဟံးစပဲနဲမ့တမ့ၢ်ပုၤလထံနီၣ် ဖိလၢတၢ်သ့ဟံးမ့ဒါအကျါအကျဲန့ၣ်လီၤ. ဟံၣ်ဖိယီဖိ တဖျါမ့ၢ်ယုထၢအါန့ၢ်တခါလၢအဖိလၢအံၤ, အမဲရကၤအဒုၣ်ဒယါ, အရၣ်, ပုၤသ့ဖဲဖိ မ့တမ့ၢ် ပုၤအဖဲရကၤအမဲရကၤ, ပုၤထူလံၤဟၢဝါယၢၣ်/ ဖဲစံးဖဲပုၤကီၣ်ဖိ, မ့တမ့ၢ် ပုၤဝါဖိးဖိန့ၣ်ပုၤကီၣ်ဖိန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဟံၣ်ဖိအံၤအမ့ၢ်ပုၤအမဲရကၤအဒုၣ်ဒယါဖိ, မ့တမ့ၢ်အလါစကၤပုၤထူလံၣ်ဖိ ဒီးပုၤဝါဖိးဖိခဲခါလီၢ်န့ၣ်အဝဲသ့ၣ်ကဘၣ်တၢ်ဟံၣ်ဖိအံၤအမ့ၢ်(ပုၤကလုာ်ဒုၣ်ခဲကလုာ်ဒီးအါန့ၢ်အန့ၢ်)န့ၣ်လီၤ. အဒိကိၣ်ဖိတဂၤမ့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဟံၣ်ဖိအံၤအမ့ၢ်ပုၤအမဲရကၤအဒုၣ်ဒယါဖိ, မ့တမ့ၢ်အလါစကၤပုၤထူလံၣ်ဖိ ပုၤကရူၢ်အဝဲအံၤအါစုအါဘျီဘၣ်တၢ်ဒုးဘၣ်ယးအံၤဆူပုၤဖဲဒရၢၣ်ကလုာ်သ့ၣ်န့ၣ်ကလုာ်တကလုာ်/ကလုာ်ဒုၣ်စၢၤသ့ၣ်ပနီၣ်ဒီးတအိၣ်ဖျါလီၤတံာ် လီၤဆဲးလၢလံာ်တကီၢ်ဒိအလီၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲတၢ်သံကွၢ်နီၣ်ဂံၢ်တၢ်န့ၣ်ကိၣ်ဖိတဖၣ်ဘၣ်တၢ်သံကွၢ်အံၤလၢအဝဲမ့ၢ်ပုၤလၢတၢ်သ့ၣ်ညါဟံၣ်ပနီၣ်အံၤအမ့ၢ်အမဲရကၤအဒုၣ်ဒယါ မ့တမ့ၢ် အလါစကၤ ပုၤထူလံၣ်ဖိန့ၣ်လီၤ. ပုၤကရူၢ်တဖၣ်အံၤဘၣ်တၢ်ဟံၣ်ပနီၣ်အံၤလၢမဲာ်န့ၣ်စိထၣ်ကီၢ်စဲၣ်ဒိအမ့ၢ်ပုၤတဖၣ်လၢအိၣ်ဒီးတၢ်လီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်လၢ အမဲရ ကၤကလံၤထံးတခါခါလၢအဟံးဃာ်ဂၤကျၢၤလုာ်လၢတၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်ဟံၣ်ဖိအံၤအမ့ၢ်ပုၤအဒုၣ်ဒယါအထၢအတၢ်ရုလီၢ်မၤသကိးတၢ် မ့တမ့ၢ် ပုၤတဝါအတၢ် သ့ၣ်ညါဟံၣ်ပနီၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျါအံၤဘၣ်တၢ်ဟံၣ်ဖိထီၣ်အံၤအဘၣ်ထွဲဒီးထံးကီၢ်အသးလၢ တၢ်ကံာ်ဒုးကီၢ်ရၣ်အတၢ်ဟ့ၣ်မၤစၢၤကျိၣ်စ့ အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

အိတ်ဟ်ယုာ်သးဒီး MDE အတၢ်ဟူးတၢ်ဝဲအတၢ်ဟ်ဖျါန့ၣ်, တၢ်ဟ်ဖျါန့ၣ်ကဘၣ်တၢ်ဟ်သဒါအိၣ်လၢကရၢၣ်တခါခါလၢအစ့ၣ်န့ၣ်ဒီးကိဖိအဂၤတဆံ, ဟ်ယုာ်ဒီးတၢ်အစၢဖဲကိဖိလၢအအိၣ်လီၤတၢ်တၢ်တဖၣ်စ့ၣ်န့ၣ်ဒီးအဂၤတဆံန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟ်ဖျါတခါခါလၢအဒီးသန့ၣ်အသးလၢစၢၤသ့ၣ်လၢလၢပုၤပုၤ/ကလုာ်ဒုၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအံၤကသုလၢတၢ်ဘျးလၢတီၤထီၣ်တၢ်ဆိၣ်တၢ်ဆိၣ်ဘၢတၢ်သိၣ်တၢ်သိၣ် MDE မၤဂ့ၢ်ထီၣ်ဒီးကုၣ်ထီၣ်ဖးလီၤလၢကရၢၣ်လီၤဖဲလၢဒါစ့ၣ်ဘၣ် ၂၀၁၈ န့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအံၤကဘၣ်တၢ်စူးကါအိၣ်လၢကရၢၣ်အပတီၤဒ်လဲၣ်.

လၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်သးဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအံၤကဘၣ်တၢ်စူးကါအိၣ်လဲၣ်န့ၣ်ဝံသးစ့ၣ်ဆဲးကျိးဘၣ်န့ၣ်ဒီးအဝဲဒါဒးတက့ၢ်.

မ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအံၤကဘၣ်တၢ်ဒူးသ့ၣ်ညါဟ်ဖျါထီၣ်အိၣ်ဆူဖဲဒရၢၣ်ပဒိၣ်န့ၣ်နီၤ.

မ့ၢ်ဒုၣ်ဖဲတၢ်ဘၣ်ထွဲဒီးဖဲဒရၢၣ်လိၣ်ဘၣ်တၢ်လီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်/ကလုာ်ဒုၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢတၢ်သံကွၢ်လၢအိၣ်ဒီးလံာ်မဲာ်ဖျါအသ့ (အမဲရကၤအ့ၣ်ယါမ့ၢ်တမ့ၢ်အလီၤစကၤပုၤထူလံာ်ဖိ, အ့ၣ်ဂျၢၣ်, ပုၤသုဖဲဖိမ့ၢ်တမ့ၢ်အဖရကၤအမဲရကၤ, ဟံးစဲဖဲန့ၣ်/လထံနီၣ်, ပုၤထူလံာ်ဟၢဝါယၢၣ်မ့ၢ်တမ့ၢ်ဖဲစံးဖဲပုၤကီၣ်ဖိ, ပုၤဝါဖဲဖိ) တဖၣ်ကဘၣ်တၢ်ဒူးသ့ၣ်ညါဟ်ဖျါထီၣ်အိၣ်ဆူဖဲဒရၢၣ်ပဒိၣ်န့ၣ်လီၤ. ကလုာ်ဒုၣ်လၢအလီၤတၢ်လီၤဆဲးဒိၣ်တဖၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ (လၢအဘၣ်တၢ်ဟ်ပနီၣ်လၢတၢ်ယုာ်ထၢသ့တယုာ်ထၢသ့) တဖၣ်တဘၣ်တၢ်ဟ်ဖျါထီၣ်အိၣ်ဆူဖဲဒရၢၣ်ပဒိၣ်ဘၣ်. တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤကဘၣ်တၢ်ဖိၣ်ယံးအိၣ်ဒ်ကျိၤကျဲလၢအဖိလၢအံၤအသိး န့ၣ်လီၤ.

- တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအံၤကဘၣ်တၢ်ဟ်ဖျါအိၣ်လၢကရၢၣ်ဖဲကိဖိတဂၤဒုၣ်ဝဲအပတီၤဘၣ်.
- တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအံၤကဘၣ်ဘၣ်ထွဲလိာ်သးဒီးတၢ်န့ၣ်လီၤအိၣ်ဆိးလၢထံလီၤကီၢ်ပုၤတၢ်အိၣ်သးဖဲကီၢ်စဲာ်မ့ၢ်တမ့ၢ်ဖဲဒရၢၣ်အပတီၤဘၣ်ဒီးတဘၣ်တၢ်ကွၢ်ထံသမံသမိးအိၣ်လၢတၢ်လီၤအဂၤဘၣ်.
- တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအံၤကဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဘၣ်လၢနကထီၣ်ဘၣ်ကိၣ်တထီၣ်ဘၣ်လဲၣ်န့ၣ်ဘၣ်.
- တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအံၤမ့ၢ်ဘၣ်တၢ်ထၢဖိၣ်အိၣ်လၢကရၢၣ်တဂၤစုာ်စုာ်ဘၣ်ဆၣ်ကဘၣ်တၢ်ဟ်ဖျါထီၣ်အိၣ်ဒ်ကိဖိအကရၢၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟ်ဖျါလၢအဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ထီၣ်အိၣ်လၢဝဲကျိၤန့ၣ်လိၣ်ဝဲလၢကဒိသဒါကိဖိတဂၤအတၢ်ကွဲးနီၣ်လၢအဖိးသဲးဒီးကိဖိအကရၢၣ်န့ၣ်ကဘၣ်ဒိၣ်လၢလၢလီၣ်လီၣ်ဒ်သိးကိဖိတဂၤစုာ်စုာ်တဘၣ်တၢ်မၤနီၣ်သ့ၣ်ညါအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.
- တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအံၤကဘၣ်ဘၣ်ထွဲလိာ်သးဒီးသရၣ်သရၣ်မ့ၢ်အတၢ်ဒူးန့ၣ်မ့ၢ်တမ့ၢ်အတၢ်သမံသမိးဆၢတၢ်တၢ်ဘၣ်.
- တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအံၤကဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဘၣ်တၢ်န့ၣ်လီၤဒိလုာ်ကိၣ်ဘၣ်.

မတၤကန့ၣ်လီၤကွၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအံၤလၢလီၤကဝီၤအပတီၤန့ၣ်လဲၣ်.

လံာ်တကီၢ်ဒိဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအအိၣ်လၢအပူၤန့ၣ်ကဘၣ်တၢ်ဟ်ဆူတၢ်ဂ့ၢ်ထၢဖိၣ်အကျဲကပူၤခိဖျိပုၤတဂၤယုာ်ဒီးအခွဲးအိၣ်လၢတၢ်န့ၣ်လီၤ. ကွၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဒီးတၢ်သိၣ်လိဖဲန့ၣ်ကိဖိအကိၣ်ပၤဆၢတၢ်ဝဲဒါန့ၣ်လီၤ. ကိၣ်အပူၤဘၣ်မ့ၢ်ဘၣ်ဒါန့ၣ်အိၣ်ဒီးမ့ၢ်ဒါလၢကဟ့ၣ်တၢ်သိၣ်လိပုၤပုၤလၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလံာ်တကီၢ်ဒိတဖၣ်, ဒီးကကွၢ်ကွၢ်လံာ်တကီၢ်ဒိလၢအဘၣ်တၢ်မၤပုၤအိၣ်တဖၣ်တဖျးအဆၢဆူပၤဆၢတၢ်ဝဲဒါန့ၣ်လီၤ.

မတၤအဂၤတဖၣ်ကန့ၣ်လီၤကွၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအံၤန့ၣ်လဲၣ်

ကိၣ်ဒီးမဲာ်န့ၣ်စိထၣ်တၢ်ကုၣ်ဘၣ်ကုၣ်သ့ၣ်ကျိၤ (MDE) ကဘၣ်ဟ်ပနီၣ်တၢ်အစၢလၢတၢ်န့ၣ်လီၤကွၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ထီၣ်လၢလံာ်တကီၢ်ဒိအပူၤအဂ့ၢ်ဒ်အံၤအဝဲန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ဘၣ်သးဒီးပုၤတဂၤအဂ့ၢ်အကျိၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤတဖၣ်လၢအန့ၣ်လီၤကွၢ်သ့ၣ်ဟ်ယုာ်ဒီး

- ကိၣ်ဒီး MDE ပုၤမၤတၢ်ဖိလၢအလိၣ်လၢကန့ၣ်လီၤကွၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢကမၤအတၢ်မၤန့ၣ်လီၤ.
- ပုၤတဂၤဂ့ၢ်တဂၤဂ့ၢ်လၢနဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤလၢကန့ၣ်လီၤကွၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဒီး
- ပုၤတဂၤဂ့ၢ်တဂၤဂ့ၢ်လၢအလိၣ်ဘၣ်မ့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤအိၣ်လၢကရၢၣ်စဲာ်မ့ၢ်တမ့ၢ်ဖဲဒရၢၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သိၣ်လၢကန့ၣ်လီၤကွၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ